

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 23 februari 1926 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av pensionstillägg för barn åt änka efter enligt pensionsförsäkringslagen pensionsberättigad man.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 37, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Ericson* i Boxholm yrkat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vid utarbetandet av ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring jämväl taga i övervägande, att pensionstillägg, som utginge för barn till äkta makar, där mannen vore arbetsoförmögen, skulle i fortsättningen, även om mannen avlede, utgå till barn under 16 år.

Till stöd för berörda hemställan har motionären anfört:

Enligt lag om allmän pensionsförsäkring, § 6, angående pension, utgår ett särskilt pensionstillägg för barn till pensionsberättigad änka, änklingsfrånskild make eller ogift kvinna, som är till arbete varaktigt oförmögen och har att försörja barn eller adoptivbarn under 16 år. Samma rätt tillkommer även äkta makar, där mannen på grund av arbetsoförmåga åtnjuter pension.

Enligt dessa bestämmelser utgår sålunda pensionstillägg för barn till äkta makar, där mannen är pensionsberättigad, ehuru hustrun icke är arbetsoförmögen. Om emellertid mannen, som, ehuru han är invalid eller på annat sätt arbetsoförmögen, anses som försörjningspliktig, avlider, upphör samtidigt pensionstilläggets utgående för de oförsörjda barnen. Genom mannens död har försörjningsplikten för barnen överflyttats på dess moder, som emellertid icke kan erhålla pensionstillägg för desamma, då hon ju själv icke är pensionsberättigad.

Den efterlevande maken, hustrun, mister genom mannens död ej allenast det moraliska stödet, utan fråndrages även den ekonomiska hjälp, som till barnen utgick så länge mannen levde, och där barnen äro flera, har hon nu lika litet möjligheter att skaffa arbetsinkomst som då mannen var i livet.

Dessa lagens bestämmelser i praktisk tillämpning, att rycka ifrån en änka barnens försörjningshjälp, under den tid då det för henne kanske är som svårast, verkar onekligen synnerligen hårt. Kunde man därför åstadkomma en upp-
mjukning i tillämpningen om indragning av pensionstillägg för barn i dylika fall, vore detta ur flera synpunkter synnerligen behjärtansvärt. Utan att i någon mån rubba grundbestämmelserna för barntilläggens utgående, vore, synes det mig, en ändring härutinnan möjlig genom att i lagen införa ett tillägg

av ungefär följande innehåll, att, då pensionstillägg för barn, på grund av mannens arbetsförmåga, tilldelas äkta makar, skall detta, även om mannen avlider, utgå till barn under 16 år, såvida icke den efterlevande makens försörjningsplikt upphör eller hennes ekonomiska förhållanden motivera barn-tilläggens indragning.

Då genom vad som förspörjes pensionsförsäkringslagen kommer att under den närmaste tiden undergå en omarbetning, har jag härmed till övervägande velat framföra även denna synpunkt, visserligen blott en detalj, men för dem det drabbar en synnerligen viktig sådan.

Det spörsmål, som genom förevarande motion bragts under riksdagens be-
dömande, har varit föremål för ståndpunktstagande från riksdagens sida vid
1924 års riksdag.

*Frågans be-
handling vid
1924 års
riksdag.*

I lika lydande motionerna nr 180 i första kammaren av herr von Koch och nr 268 i andra kammaren av herr Gustafson i Kasenberg yrkades, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida icke pensionstillägg för barn kunde i en eller annan form utgå även till änka efter enligt pensionsförsäkringslagen pensionsberättigad man.

I sitt över berörda motioner avgivna utlåtande nr 18 lämnade andra lagutskottet en redogörelse för de förslag angående dylika pensionstillägg, vilka varit framställda före eller vid tillkomsten av gällande lag om allmän pensionsförsäkring av den 30 juni 1913, ävensom för de i nämnda lag sedermera därutinnan vidtagna ändringar jämte därtill hörande ändringsförslag samt anförde vidare följande.

Av den lämnade redogörelsen framginge, att rätten till åtnjutande av barn-tillägg enligt nu gällande bestämmelser i pensionsförsäkringslagen av kostnadsskäl begränsats att gälla endast den, som själv vore varaktigt oförmögen till arbete eller med andra ord invalid i lagens mening. Motionärerna hade emellertid ifrågasatt, att denna rätt skulle utsträckas att avse jämväl änka efter invalid person, vilken i livstiden ägt att uppbära dylikt tillägg. Vad i motionerna anförts till stöd för en sådan, i sig helt naturlig utsträckning av rätten till barn-tillägg syntes utskottet vara av så ömmande natur, att en utredning i motionernas syfte oberoende av frågan om barnpension i allmänhet torde få anses påkallad. Genom en dylik utredning torde kunna förväntas bliva närmare klarlagt, i vilken utsträckning och i vilken form motionärernas önskemål lämpligen skulle kunna tillgodoses. Att genom något uttalande härutinnan från riksdagens sida föregripa den sålunda ifrågaställda utredningen syntes utskottet ej vara lämpligt.

Utskottet hemställde fördenskull, att riksdagen med anledning av ifråga-
varande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes
Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida icke pensionstillägg för barn
kunde i en eller annan form utgå även till änka efter enligt pensionsförsäk-
ringslagen pensionsberättigad man, samt därefter för riksdagen framlägga det
förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagens båda kamrar, varefter skrivelse i ämnet avläts till Kungl. Maj:t.

Den 10 oktober 1924 anbefalldes Kungl. Maj:t pensionsstyrelsen att verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning i berörda ämne jämte det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid 1924 års riksdag väcktes jämväl motion i ett i samband med nu berörda fråga stående spörsmål, nämligen om tillgodoseende av behovet för änkors barn av understöd i annan ordning än fattigvård.

I en i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150 med förslag till lag om samhällets barnavård m. m. väckt motion nr 453 i andra kammaren hemställde fru Östlund m. fl., förutom annat, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående på vilket sätt och efter vilka grunder understöd till änkors barn för framtiden lämpligast kunde beredas ävensom för riksdagen skyndsamt framlägga de förslag, utredningen kunde föranleda.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande nr 27 anförde andra lagutskottet bl. a., att någon utredning angående möjligheterna att medelst en utvidgning av pensionsförsäkringen lösa frågan om understöd åt änkors barn icke föreläge, men att utskottet ansåge önskvärt, att en dylik utredning komme till stånd, därvid jämväl övriga möjliga utvägar för spörsmålets lösande borde komma under övervägande. Utskottet hemställde, att riksdagen med anledning av motionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på vad sätt och efter vilka grunder understöd utan fattigvårds karaktär skulle kunna beredas änkor, vilka vore i behov därav för sina barns uppfostran, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, till vilka utredningen kunde giva anledning.

Jämväl sistnämnda hemställan blev av riksdagens båda kamrar bifallen, varefter skrivelse i ämnet avläts till Kungl. Maj:t.

I anledning av sistnämnda riksdagsskrivelse anbefalldes Kungl. Maj:t pensionsstyrelsen genom beslut den 17 april 1925, att i samband med här ovan först omnämnda utredning verkställa utredning angående möjligheterna att medelst en utvidgning av pensionsförsäkringen bereda understöd utan fattigvårds karaktär åt änkor, vilka äro i behov därav för sina barns uppfostran. Tillika anbefalldes Kungl. Maj:t pensionsstyrelsen att senast den 1 oktober 1925 inkomma med utredning i båda sålunda angivna hänseenden ävensom med de förslag, vartill en sådan utredning kunde föranleda.

Yttrande av pensionsstyrelsen. Den 19 oktober 1925 avgav pensionsstyrelsen yttrande i ärendet, däri styrelsen anförde bl. a. följande.

Styrelsen ställde sig på anförda skäl synnerligen betänksam emot att en utvidgning av den med pensionsförsäkringen förenade understödsverksamheten anlätades som utväg för att på ifrågasatt sätt bereda understöd åt behövande

men icke invalida änkor med barn. Styrelsen funne det emellertid synnerligen önskvärt, att hjälp bereddades sådana änkor, utan att denna hjälp finge fattigvårds karaktär. I sådant hänseende erinrade styrelsen dels om de förslag, som framställts om att kommunala understöd för ifrågavarande ändamål skulle befrias från karaktär av fattigvård, dels om en på detta område i Danmark gällande lagstiftning, varigenom ifrågavarande spörsmål lösts genom statsbidrag till kommunala understöd utan fattigvårds karaktär. En eventuell utredning i ämnet syntes styrelsen jämväl böra omfatta frågan huruvida icke även andra än änkor borde bliva delaktiga av den ifrågasatta understödsverksamheten. Styrelsen funne det vara av stort intresse, att en utredning så snart ske kunde komme till stånd rörande möjligheten av att i samband med en mera genomgripande ändring av avgiftspensionsförsäkringen i densamma inbegripa även barnpensionering i en eller annan form.

Vid pensionsstyrelsens utlåtande var fogat utdrag av protokoll inom styrelsen vid behandling av förevarande ärende, innehållande ett särskilt uttalande av styrelsens chef med anslutning av två av dess ledamöter, i vilket uttalande, bland annat, erinrades om att angelägenheten att bereda understöd åt obemedlade eller mindre bemedlade personer, som icke vore invalider men som hade försörjningsplikt gentemot minderåriga barn, kunde lösas dels enligt den rena understödslinjen, varvid kostnaderna uteslutande bestredes av allmänna medel, dels enligt försäkringslinjen som en särskild försäkringsform i nära anslutning till socialförsäkringen, varvid försäkringskostnaderna utginge dels av bidrag från de försäkrade och dels av allmänna medel. I uttalandet framhölls vidare, att spörsmålet om understöd åt dem, vilka hade minderåriga barn att försörja, borde göras till föremål för en fullständig utredning i sammanhang med behandling av förslag rörande ifrågasatt förhöjning av pensionsavgifterna, därvid problemets lösning enligt såväl understödslinjen som försäkringslinjen borde komma under övervägande.

Genom beslut den 15 januari 1926 anbefalldes Kungl. Maj:t pensionsstyrelsen att skyndsamt verkställa utredning rörande möjligheten att i samband med ifrågasatta ändringar av avgiftspensionsförsäkringen bereda understöd åt obemedlade eller mindre bemedlade personer, vilka hade minderåriga barn att försörja, vid vilken utredning såväl understödslinjen som försäkringslinjen borde komma under övervägande, ävensom före den 1 juli 1926 till Kungl. Maj:t inkomma med omförmälda utredning jämte de förslag, vartill densamma kunde föranleda.

Uppdrag åt pensionsstyrelsen att verkställa ytterligare utredning.

Av ovan lämnade redogörelse framgår, att den av motionären väckta frågan ingår såsom ett led i ett spörsmål av större räckvidd och att detta med anledning av riksdagens skrivelser i ämnet för närvarande är föremål för utredning hos pensionsstyrelsen. Denna utredning skall vara slutförd före den 1 juli 1926. Då skäl alltså föreligga att antaga, att frågan inom den närmaste

Utskottets yttrande.

tiden kommer att underställas riksdagens prövning, finner utskottet något ytterligare uttalande från riksdagens sida i ärendet nu icke erforderligt.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 februari 1926.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Sigfrid Hansson* och greve *Spens*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Åkerberg**, *Clemedtson** och *Luterkort*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Öberg, Hage, Magnusson* i Skövde*, *Ödström, Johansson* i Kälkebo, *Holmström* i Stockholm* och *Johansson* i Sollefteå.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.